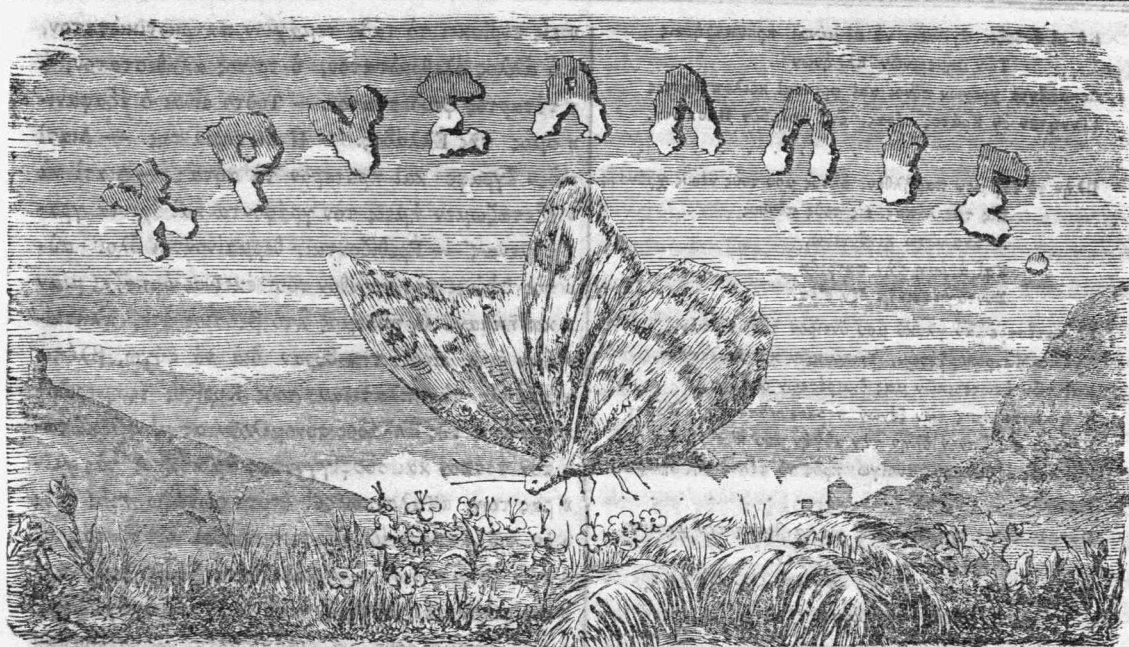

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ—ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ—ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

| 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1863. |

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 8.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΟΙΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον 7.)

Θ΄.

Ολίγον καιρὸν μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ἐξαριθμοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος βλέπων τὴν Βαυαρικὴν κυβέρνησιν τοῦ Ὁθωνος εἰσερχομένην εἰς ὁδὸν ἐναντίαν τῶν συμφερόντων καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἔθνους, θεμελιώνει, κατὰ τὸ 1836, ἐν Ἀθήναις, περιοδικὸν πολιτικὸν σύγγραμμα ἑμμετρον καὶ πεζὸν, τὴν Ἑλληνικὴν Πλάστιγγα, τῆς ὁποίας ἡ δημοσίευσίς ἐξηκολούθει ἀκόμη κατὰ τὸ 1837. Ἐκτὸς τῆς σπανίας ικανότητος τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος ἀνδειξε πάλιν εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο καὶ ὡς λογογράφος καὶ ὡς ποιητής, προσέφερε καὶ δι' αὐτοῦ ὁ ἀκάματος ἐθνικὸς ἀνὴρ νέας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολυπαθὴ πατρίδα μας. Κατ' εὐτυχίαν εὐρίσκεται εἰς χεῖράς μου, δὲν ἐξεύρω πῶς, ἐν μόνον φυλλάδιον τῆς Πλάστιγγος, τὸ πέμπτον (Ιούλιος—Αὐγούστος 1836). Παραθέσεις τινες ἐξ αὐτοῦ, ὅχι πλέον προσ-

εγγιστικαὶ ὥς αἱ ἀπὸ μνήμης μέχρι τοῦδε γενόμεναι, ἀλλὰ πισταί, καθὼ ἀντιγεγραμμέναι, θ' ἀρκέσωσιν, ἐλπίζω, νὰ δώσουν, εἰς τὸν ἀναγνώστην ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς Πλάστιγγος, φρονῶ δὲ ὅτι καὶ πᾶσα ἐκτίμησις ἢ παρατήρησις ἐκ μέρους μου ἤθελεν εἶσθαι περιττή· ἕκαστος δύνατ' εὐκόλως νὰ πεισθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ, διὰ μόνης τῆς ἀναγνώσεως τεμαχίων τινων, περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς ἀξίας τοῦ περιοδικοῦ τούτου συγγράμματος. Ἰδοὺ μία σύντομος περιγραφή τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Ἀρμανσπέργου :

Εἶδετε ποτὲ μεγάλον, πεινασμένον μελισσῶνα
Μὲ ἔρμην νὰ πίπῃ ὅλος εἰς στενόχωρον ἀνθῶνα ;
Ἐνα μέρος τοῦ βυζάνει τὴν τριτεύσαν οὐσίαν

Μετὰ βίας, μετὰ κίπῳ,

Καὶ τὸ ἄλλο μετὰ βόμβου καὶ χωρὶς τροφὴν καμμίαν
Τρυγερνᾷ εἰς τὴν ἀέρα διὰ τὸ στενὸν τοῦ τόπου·
Ἰδοὺ τώρα αἱ Ἀθῆναι, ἰδοὺ σήμερον οἱ ὅται
Ἡ λιμώττοντες φωνάζουν, ἡ χορτάτοι σιωπῶσι...

Ὁ καθεὶς τὸ ἴδιόν του·

Ὁ καθεὶς μὲ τὴν σκοπὴν του·

Ἀθλιότης

Καὶ μικρότης !

Καθαρὸς ἐγωϊσμός !

Γενικὴν κατὰν συμφέρον ! καθεὶς μέγας στοχασμός !

Νὰ οἱ ἔνδοξοι ἀγῶνες, νὰ αἱ μόναι προσπάθειαι
τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων!

Δεκαπέντε χρόνων πόνοι καὶ φρικταὶ καιλοπονησεις
Γέννησαν ἐν Κράτος τέρας, ἓνα κολοβὸν Πασκῖνον.

Πλὴν τὸ ἔργον μου παρήλθεν, ὅλους μου τοὺς νέους χρόνους
Εἰς τὰς λύπας, εἰς τοὺς πόνους
Ν' ἀναλώσω κινδυνεύω,
Καὶ ἀκόμη τὴν πατρίδα
Συνταγματικὴν δὲν εἶδα.

Σὲ κατέστρεψαν γλυκὺ μου ὄνειρον τόσων ἐτῶν,
Σχέδια Μακροκορδαίων, Τρικουπῶν καὶ Κωλετῶν,
Καὶ τῶν ἐσωτερικῶν μας διαιρέσεων ὁ ἄδης
Κ' ἡ κατὰκτησις τῶν ξένων στρατευμάτων ἡ αὐθάδης·
Πέρασα εἰς ὕπνον ὅλην τὴν αὐγὴν μου κ' εἰς χιμαῖρας,
Καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίγω πρὸς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας...

Μακρὰν ὄντες τῆς Ἑλλάδος ὡς τὰ βρέφη τὴν μητέρα,
Μετὰ πόθου τὴν ζητοῦμεν.

Ἄλλ' ὡς πνεύσωμεν ὀλίγον τῆς Ἑλλάδος τὸν ἀέρα,
Παρευθὺς μετανοοῦμεν...

Τοῦ σημάντρου ἐπεθύμουν
Ἡ θρησκευτικὴ νὰ ἦμουν
Καὶ περίλυπος φωνὴ
Ὅπου φεύγει καὶ ὀργνῇ,
Ἡ νὰ ἦμουν ἡ σελήνη
Ὅταν εἰς τὴν δύσιν σβύνη,
Ἡ τὸ χόρτον τοῦ ἐδάφους
Τὸ βλαστάνον εἰς τοὺς τάφους!

Καὶ ἄλλα πολλὰ ἡδύνατό τις νὰ παραθέσῃ, ὡ-
ραῖα ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν, ἀκόμη καὶ ὡς πολῦτιμα
νουθετήματα διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον· ἀλ-
λὰ πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα
διὰ τὸ ποιητικὸν μέρος τῆς Πλάστιγγος. Ἄς ἴδω-
μεν τώρα καὶ τινα πεζογραφικὰ αὐτῆς τεμάχια:

«Διέτριβα εἰς τὸν Πειραιᾶ συμφιλοσοφῶν μετὰ τοῦ
» Ἀθανασίου Χριστοπούλου. Ἀλλ' ἀναβὰς μίαν ἡμέ-
» ραν κατὰ τύχην εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰσῆλθον εἰς συ-
» γναζόμενον τῆς πόλεως καφφενεῖον τὸ ὅποιον ἐξ-
» ἔλαβον ὡς σχολὴν μᾶλλον τοῦ Πυθαγόρου βλέ-
» πων μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων ἐνασχολουμένων
» σιωπηλῶς περίξ μεγάλης τραπέζης, ὅπου ἔκειτο
» σωρὸς ἐφημερίδων ἐχθρῶν καὶ ἀντιπάλων. Ἐθεώ-
» ρουν εἰς τὰ διάφορα πρόσωπα τῶν ἀναγνωστῶν
» τὰ διάφορα πάθη τὰ ὅποια διήγειρον εἰς αὐτοὺς
» τὰ νοσερῶς ἀναγινωσκόμενα διαφόρων χρωμάτων
» φύλλα, καὶ παρετήρουν τὴν ἄφωνον σύγκρουσιν
» τοῦ πατριωτισμοῦ μετὰ τὸν φατριασμὸν, τῶν ἀρ-
» χῶν μετὰ τὰς προλήψεις καὶ τοῦ γενικοῦ συμφέ-
» ροντος μετὰ τὴν ἰδιοτέλειαν. Καθεὶς λοιπὸν ἔστεκεν
» εἰς ἄκραν σιγὴν καὶ μελέτην, ὅλοι ἐζῶν ἐν εἰρή-
» νῃ, ὅτε ἦλθεν ὁ Σωτὴρ τῆς ἡμέρας. Καθεὶς ζητεῖ
» νὰ τὸν λάβῃ· δίδεται εἰς ἓνα μόνον μετὰ συμφω-
» νίαν νὰ τὸν ἀναγνώσῃ εἰς ἐπήκοον πάντων. Ὁ

» εἰς εὐρίσκει τὸ τάδε τεμάχιον πατριωτικώτατον,
» ὁ ἄλλος ὀλεθριώτατον, ὁ τρίτος ἀληθέστατον, ὁ
» τέταρτος ψευδέστατον. — Τοῦτο εἶναι ὁ ἐξαφανι-
» σμός τῆς Ἑλλάδος. — Ἡ σωτηρία τῆς. — Διατὶ
» δὲν ἔγραφε καὶ πρότερον τὰ αὐτά; — Διατὶ νὰ
» ἐξετάζωμεν ἡμεῖς τὸν γράφοντα καὶ ὄχι τὰ γρα-
» φόμενα; — Ἐρεθίζονται, θερμαίνονται ὅλοι· αὐ-
» τὸς ὑψώνει τὸν γρόνθον τοῦ· ἐκεῖνος ἀρπάζει μίαν
» κατῆκλαν. Ὁ πόλεμος ἦτο βέβαιος ὅτε, πλησιά-
» ζων ἐγὼ πρὸς τὴν θύραν διὰ νὰ φύγω, βλέπω
» ἐξῶ εἰς τὴν πλατεῖαν τοὺς Κυρίου; ἐφημερίδο-
» γράφους τῆς Ἑλλάδος συνομιλοῦντας μετὰ φιλικώτα-
» τον τρόπον καὶ συσφίγγοντας ἀμοιβαίως τὰς χεῖ-
» ράς των. «Ταλαίπωροι! (τότε φωνάζω πρὸς τοὺς
» ἐν τῷ καφφενεῖῳ διαφερομένους) οἱ συντάκται
» τῶν ἐφημερίδων ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους καὶ
» συμφιλοῦνται σχεδόν, καὶ σεῖς οἱ ἀναγνώσται
» των ἐτοιμάζεσθε νὰ διασχισθῆτε ὡς αἵλουροι!
» καὶ φρονεῖτε λοιπὸν ὅτι αὐτοὶ αἰσθάνονται ὅσα
» γράφουν! Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν! Εἰρήνη πα-
» σιν! Ὁ γέλως διεδέχθη τὴν ὀργὴν τῶν παρόντων
» οἵτινες ἐνόησαν ὅτι τὰ πάντα σήμερον εἶναι ὑ-
» πόκρισις.

» Φίλε, οἱ νόμοι μορφόνουν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ
» οἱ ἄνθρωποι πάλιν τελειοποιοῦν τοὺς νόμους. Αἱ
» δύο αὗται ἀρχαὶ συνδέονται μετ' ἀλλήλων καὶ
» εἶναι αἱ δύο θεμελιώδεις βάσεις τῆς προόδου παν-
» τὸς ἔθνους.

» Πολιτεία ἐλευθέρα ἥτις νὰ πλάσῃ ἐξ ἡμῶν τῶν
» ἀνδραρίων ἄνδρας, ἰδοὺ τὸ πρῶτιστον ἔργον. Ὁρ-
» γανισμός καλὸς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅστις νὰ
» μᾶς καταστήσῃ ἀνθρώπους ἱκανοὺς νὰ φέρωσιν
» εἰς ἐντέλειαν καὶ νὰ διατηρήσωσι τοὺς νόμους,
» ἰδοὺ τὸ δεύτερον ἔργον, ἀναγκαῖον ὅμως καὶ ἀδελ-
» φὸν τοῦ πρῶτου.

» Ἡ ἀμάθεια ἔλαβεν ὡς κληρονομικὸν ἀξίωμα παν-
» ταχοῦ, καὶ πρὸ πάντων σήμερον εἰς τὴν Ἑλλά-
» δα ὅτι δὲν εἶναι οἱ λόγιοι ἀξιοὶ νὰ διαχειρίσωσι
» τὰ κοινὰ πράγματα, καὶ ὅτι ἄνθρωποι γνωστοὶ
» διὰ πονημάτων τὰ ὅποια προϋποθέτουν πολυχρό-
» νιον σπουδὴν καὶ βαθεῖαν γνῶσιν τῶν ὄντων καὶ
» τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, δὲν ἔχουν τὴν θεόπνευ-
» στον χάριν μηχανορράφων τινῶν ἐν κακοῖς γη-
» ρασάντων.»

Τοιαύτη εἶνε ἡ μέθοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου
εἰς τὰς πεζὰς τοῦ πολιτικῆς σατύρας κατὰ τὴν ἐ-
ποχὴν ὅτε ἡ μοῦσά του ἦτον εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν
ἀκμὴν. Παρατηρεῖ τις ἐν αὐταῖς τὴν ὀξυδερκειαν

καὶ λεπτότητα τοῦ νοῦς, ἀπὸ τὰς ὁποίας τίποτε δὲν διαφεύγει, αἵτινες διορῶσι καὶ τὰ ἐλάχιστα κοινωνικὰ φαινόμενα, τὴν ἀκριβῆ γνώσιν καὶ ἐκτίμησιν ὅλων τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, τὸν ἀγὸν πατριωτισμὸν, τὴν εὐπρέπειαν καὶ σεμνότητα εἰς τὰ σκώμματα καὶ τὰς εἰρωνείας, τὴν πείραν τοῦ κόσμου, τὴν ποικιλίαν τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων καὶ τέλος τὴν ἀφέλειαν, τὴν χάριν, τὴν σαφήνειαν, τὴν εὐκολίαν τοῦ ὕφους. Ἄν ἀναγνώσῃ τις μίαν ἐκ τῶν σατυρῶν τούτων καὶ μίαν πολιτικὴν πραγματείαν τῆς ἡδὲ χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ τὴν χρονολογίαν, θέλει ὑπολάβει πιθανῶς ὅτι αὕτη μὲν ἐγγράφῃ τὸ 1836, ἐκεῖναι δὲ τὸ 1863· ἡ διαφορὰ εἶν' ἐλάχιστη, ὡς βλέπετε, ἐκεῖ τὸ 6 πρὸ τοῦ 3, ἐδῶ τὸ 3 πρὸ τοῦ 6! Τὰς σατύρας ταύτας τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου δὲν ἤθελε κρίνει, νομίζω, ὅπως ἀναξίας ἑαυτοῦ μὴδ' αὐτὸς ὁ Paul-Louis-Courtiṇe, ὁ ἀπαράμιλλος τῆς Γαλλίας πολιτικὸς σατυρογράφος (pamphlétaire). Ἰδοὺ δὲ, πρὶν τελειώσωμεν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἀναλύσεώς μας, καὶ ὁ ἀξιόλογος ὁρισμὸς τῆς σατύρας, τὸν ὅποιον δίδει ὁ ποιητής μας.

« Ἄς ἰδῶμεν τώρα ἐν γένει ποίους ὁ εἰς τὸ κοινὸν καλὸν ἀποθλέπων σατυριστὴς δύναται εἰς τὸν ἔλεγχόν του νὰ καθυποβάλῃ χωρὶς νὰ ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης. Πρῶτον τοὺς συγγραφεῖς, ἐπεὶ πᾶς ὁ ἐκδίδων σύγγραμμά τι παραχωρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικρίσεως εἰς τοὺς ἀναγνώστας του. Δεύτερον, τοὺς διαχειροῦντας τὰ δημόσια, ἐπεὶ πᾶς ὁ ὑπηρετῶν δημοσίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βιβλίον τὸ ὅποιον ἀγοράζοντες λαμβάνομεν τὴν ἐξουσίαν νὰ τὸ ἀνακρίνωμεν· ἡ ἀνάκρισις δὲ τῶν πράξεων τοῦ δημοσίου ἀνδρὸς δύναται νὰ ἐκταθῇ καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς ἰδιωτικῆς του ζωῆς, ὅταν αὕτη, αἰσιγρὰ καὶ σκανδαλώδης, δίδῃ κακὸν παράδειγμα εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν μόλην. »

Ι.

Δύο περίπου ἔτη ἀφ' οὗ ἔπαυσεν ἡ ἐκδοσις τῆς *Πλάστιγγος* ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος δίδει εἰς τὸ κοινὸν (1839) ποίημα νέου εἶδους τὸν *Περιπλανώμενον*, μετὰ δύο παραρτημάτων τῆς *Μεμπτείας* καὶ τῆς *Ἀγγελίας*. Τὰ δύο τελευταῖα ταῦτα πονημάτια, τὸ μὲν ἔμμετρον, τὸ δὲ ἔμμετρον συνάμα καὶ πεζόν, στηλιτεύουσι τὰς κορυφωθείσας ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρεκτροπὰς καὶ καταχρήσεις τῆς Βαυαρικῆς κυβερνήσεως ὅμοια κατὰ τὸ φιλολογικὸν εἶδος μὲ τὰ προγενέστερα ἔργα τοῦ ποιητοῦ μας, ἀποπνέουσι τὸν αὐτὸν καθα-

ρὸν πατριωτισμὸν, εἶνε δὲ ὀλίγον τι κατώτερα ἐκείνων καλλιτεχνικῶς ἂν καὶ ἔχοντα εἰσέτι μεγίστην ἀξίαν καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην. Περί τοῦ *Περιπλανώμενου* ὅστις ἐξεδόθη δευτέραν φορὰν μετὰ 20 περίπου ἔτη, ἐπηυξήμενος καὶ τροποποιημένος, θέλω ὁμιλήσει βραδύτερον· τὰ δὲ δύο παρακολουθηματικὰ αὐτοῦ πονημάτια, ἐξέβησαν τότε τὸν Ἀλεξάνδρον Σούτσον εἰς τὴν ὀργὴν καὶ τὰς ἀπηνεῖς καταδιώξεις τῆς ἐξουσίας· ἀλλ' αὐτὸς, πάντοτε ἀτρόμητος καὶ υπερήφανος ὅχι δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγαπητὴν του πατρίδα καὶ τὴν ἑλληνικὴν μουσάν τὴν ὁποίαν ποτὲ δὲν συνήνεσε νὰ καταστήσῃ παλλακίδα τοῦ δεσποτισμοῦ, ὑπέμεινεν, ἀκράδαντος εἰς τὰς ἀρχάς του, τὰς καταδιώξεις καὶ τὰς χρηματικὰς ζημίας, καὶ δὲν ἐσυνθηκολόγησε μετ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἐθέρει ὡς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος· καὶ τῷ ὄντι πῶς ἠδύναντο αὐτοὶ νὰ συγχωρήσωσι στίχους ὡς τοὺς ἐπομένους:

Ἀπέκαμε, συρόμενος μὲ ὑποδίκου σχῆμα
Ὁ τύπος μας, ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλου κριτοῦ βῆμα.
Εἰσαγγελεῖς εἰς Ναύπλιον, Ἀθῆνας καὶ Χαλκίδα
Τὸν σύρου μὲ τὴν ἄββηκτον τοῦ νόμου ἄλυσσιδα.

Τιμῶ τὸν Πρωτοδικικὸν μεγάλως χαρακτήρα,
Ἄλλ' ἢ τῆς καταχρήσεως καὶ ἀδικίας θύρα
Ἀνοίγεται εἰς τοὺς κριτὰς ἀπὸ αὐτὸν τὸν νόμον,
Ἀφ' οὗ ἐμπνέῃ εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξουσία τρόμον,
Καὶ νὰ τοὺς πᾶσιν δύναται καὶ νὰ τοὺς μεταθέσῃ.
Πῶς ἀπὸ δούλους ὄστρακον ἐλευθέρων νὰ πέσῃ;
Εἰς τὸ κοινὸν ἐνδίδοντες τὴν μίαν ἀθώουον,
Τοὺς ὑπουργοὺς φοβούμενοι, τὴν ἄλλην φυλακίζον·
Πότε κτυποῦν στὸ πέταλον καὶ πότε εἰς τ' ἐνύχι·
Εὐδαίμων ὅστις τὰ ζυγὰ τοῦ κόβου ἐπιτύχῃ!

Καὶ ἄλλαχού·

Προχθὲς ἐπιθεώρησις ὑπῆρχε στρατευμάτων
Καὶ ἡστραπτεν ὁ σιδηρὸς τῶν λόχων καὶ ταγμάτων.
Ἡ φαντασία μ' ἔλεγεν: ἂν Βασιλεὺς Ἑλλήνων
Πρὸς ἄρκτον ἴσως αὐρίον τὴν δεξιὰν ἐκτείνων,
Μᾶς φέρῃ πρὸς τὸν Ὀλυμπον!... Ὡς τέρψις κ' εὐφροσύνη,
Ὅπόταν ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἐν σώμα γίνη,
Καὶ γίνωμεν οἱ γέροντες ἡμεῖς ἐπαναστάται
Σημαιοφόροι Θετταλῶν, Ἠπειρὸν στρατηλάται!...
Πλὴν ἔστρεψα τὰ ὄμματα... ὦ αἶσχος καὶ ὦ λύπη!
Κονιορτὸν ἐσκόρπισεν τῶν Βαβαρῶν οἱ ἴπποι,
Καὶ λυπημένοι καὶ πτωχοὶ ἀπὸ πτωχὰς καλύβας
Ὁ Τουρκοφάγος ἐδγκιναν καὶ ὁ Βορέας-Γρίδας.

Ἐνταῦθα λήγει ἡ πρώτη καὶ ἡ κατ' ἐμὲ γονιμώτερα καὶ λαμπροτέρα περίοδος τοῦ φιλολογικοῦ βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου· μεταβαίνω ἤδη εἰς τὴν δευτέραν, τὴν ἀπὸ τοῦ 1840 μέχρι τῆς σήμερον.

(Ἔπεται συνέχεια.)

Κ. Α. ΣΟΥΤΣΟΣ.